

ÖĞRETMENLİK MESLEK STATÜSÜNÜN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ TEMELİNDE İNCELENMESİ

Ercan ŞAHBUDAK* - İlhan KARAHAN**

Öz

Bu çalışma, öğretmenlik mesleğinin statüsünü, öğretmenlerin bakış açısıyla incelemekte ve öğretmenlerin mesleki statü algularının mesleki motivasyon ve performansları üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada nicel araştırma yöntemine dayalı olarak tarama modeli seçilmiştir. Araştırmada, Öğretmenlik Mesleğinin Statüsüne Yönelik Algı Ölçeği kullanılmış ve Sivas ilinde kamuda görev yapan 530 öğretmene yüz yüze uygulanmıştır. Elde edilen veriler, SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen bulgular analiz edildiğinde, öğretmenlik meslek statüsü ile katılımcıların gelir düzeyleri ve kadro durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanırken, cinsiyet, öğrenim durumu ve çocuk sahibi olma gibi değişkenler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin mesleki statülerine dair algularının düşük olduğu ve bu durumun mesleki tatmin ve motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca, öğretmenlerin mesleki statülerinin yükseltilmesi için öneriler sunulmuştur. Bu öneriler arasında, öğretmenlerin mesleki gelişim fırsatlarının artırılması, maaş ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve toplumsal saygınlıklarının artırılması vb. öneriler yer almaktadır. Yapılan çalışmada, öğretmenlik meslek statüsünün iyileştirilmesinin, eğitim kalitesinin artırılmasında önemli bir rol oynayacağı vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Meslek, Toplumsal değişme, Eğitim, Statü, Öğretmen.

Examining the Status of the Teaching Profession on the Basis of Teachers' Opinions

Abstract

This study examines the status of the teaching profession from the perspective of teachers and aims to reveal the effects of teachers' professional status perceptions on their professional motivation and performance. In the study, the screening model was chosen based on the quantitative research method. In the research, the Perception Scale on the Status of the Teaching Profession was used and applied face to face to 530 teachers working in the public sector in Sivas. The data obtained was analyzed using the SPSS package program. When the findings obtained from the teachers participating in the research were analyzed, a statistically significant relationship was found between the teaching profession status and the income levels and staff status of the participants, while no significant difference was observed between variables such as gender, education level and having children. According to the data obtained, it was seen that teachers' perceptions of their professional status were low and this negatively affected their professional satisfaction and motivation. Additionally, suggestions are presented to increase the professional status of teachers. These suggestions include increasing teachers' professional development opportunities, improving their salaries and working conditions, and increasing their social prestige, etc. suggestions are included. The study emphasizes that improving the teaching profession status will play an important role in increasing the quality of education.

Keywords: Profession, Social change, Education, Status, Teacher.

* Doç Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, esahbudak@cumhuriyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1059-591X>

** Doktora Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, ikarahan40@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0565-089X>

1. Giriş

Toplumsal yapının dinamiklerinden biri olan ‘meslek’, toplumsal hayatın işleyişinde vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Toplumsal hayatın şekillenmesinde, örgütlenmesinde, hiyerarşik düzenin oluşmasında ve toplumun kendini yeniden üretmesinde oldukça önemli işlevleri yerine ettirmektedir. Ayrıca toplumsal hayatın düzenine ve uyumuna yaptığı katkıdan dolayı meslek, toplumsal yaşamın merkezindedir (Atalay, 2013). Bilindiği gibi meslek, uzun erimli ve yaşam boyu bireyi kuşatan kimlik görünümündedir. Ayrıca bireyin yaşam tarzını doğrudan belirleyen bir yanı olduğunu söylemek gerekir. Meslek sadece ekonomik boyutuyla ele alınmamalıdır, diğer boyutları da dikkate alınmalıdır. Meslek, ekonomik katkılarının yanı sıra statü kaynağı olması, kişinin biyolojik, zihinsel ve psikolojik gelişimine katkı sunması, hayata bakış açısını etkilemesi, bireyin tutum ve davranışlarını şekillendirmesi ayrıca topluma katılımı ve bütünleşmeyi sağlaması açısından da toplumsal hayat için oldukça önemlidir (İlhan, 2008).

Toplumsal düzende hayati bir yere sahip olan meslek tanımları genel de ekonomik ve statü boyutlarında ele alınmıştır. Meslek tanımlarına bakılacak olunursa, TDK’ ya göre (2005) Bir kimsenin geçimini sağlamak için yaptığı sürekli iş olarak tanımlanmıştır. Kızılcıkelik ve Erjem (1996: 376) ise “*Bir ekonomik rol üzerinde yoğunlaşan ve genellikle geçim sağlamakla ilgili faaliyetler bütününe meslek denir*” demişlerdir. Mesleğe daha genel bir açıdan bakan Atalay ise Mesleği, insanın yaşamını sürdürebilmek için icra ettiği ve genellikle yoğun bir eğitim, çalışma, bilgi birikimi, seçilen mesleğe bağlı olarak, yetenek geliştirmeyi gerektiren ve tüm bu sürecin sonunda kişilerin kazandığı unvan olarak nitelemiştir (Atalay, 2013).

Sosyolojinin kurucu isimlerinden biri olan E. Durkheim, meslek kavramının ahlak ile ilişkili olduğunu belirterek, özellikle sanayileşme ile birlikte toplumsal yapıda meydana gelen değişimlerin birincil ilişkileri (aile, akrabalık, din gibi) zayıflattığını vurgulamaktadır. Bu toplumsal çözülmeye başka bir anlatımla normların etkisizleşmesinden kurtulmanın yolu ancak mesleklerden yararlanılarak yapılabileceğinden söz etmektedir. Modern toplumun meslekler tarafından şekillendirildiğini düşünen Durkheim için meslek; şirketlerin kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederken, toplumsal hayatın zarar görmesini engelleyecek başka bir deyişle toplumsal yapının çözülmesinin önüne geçecek şeyin “ahlakî denge mekanizması” olduğunu belirtmiştir. Sosyolojinin diğer önemli isimlerinden biri olan Talcott Parsons, mesleklerin toplumda önemli ve özel bir işleve sahip olduğunu, mesleği icra eden kişinin kendi alanı ile ilgili karar ve yetki kullanımında otorite sahibi olduğunu belirtmekte ve ayrıca başarı kriterini mesleki tanınma ve alanında yükselme olarak değerlendirmektedir. Ayrıca meslekler; tarafsızlığı merkeze koyan, başkalarına yardımcı olma konusunda profesyonel davranan ve maddi kazanç peşinde koşmayan birlikler olarak değerlendirilmektedir. Kısacası meslekler sanayileşme ve buna dayalı olarak serbest piyasa ilişkilerinin getirmiş olduğu birtakım olumsuzların karşısında toplumsal entegrasyonu ve düzeni artıran bir öge olarak görülmektedir (Sunar, 2020).

Günümüzde meslekler, sınıfsal derecelendirmeyi etkileyen ya da belirleyen en önemli göstergelerden biridir. Bireyin toplum içindeki konumunu, saygınlığını ve önemlilik derecesini etkilemektedir. Ayrıca meslekler, kişinin gelirini, yeteneğini, toplumsal statüsünü ve prestijini yansıtan önemli bir ölçüdür (Karakaş, 2003).

Birçok meslek grubunda olduğu gibi, öğretmenlik mesleği de (mesleki uygulamaları ve mesleğin toplumsal statüsü) dönemin toplumsal, ekonomik ve siyasi atmosferinden etkilenmektedir. Öğretmenlik mesleğinin yeniden yapılandırılmasın da piyasa koşullarının belirleyici bir rol üstlendiğini söylemek hiç de abartılı bir ifade olmayacaktır. Literatür incelendiğinde öğretmenlik meslek statüsüne dair (Akyüz, 2012; Bozbayındır, 2019; Ertürk, 2019; Karabay, 2023; Ölçüm, 2016; Pişkin & Parlar, 2021; Sunar, 2020; Ünsal, 2018) farklı değişkenler bağlamında birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir.

Performans yönetim teknikleri, verimlilik ve ödül-başarı (performansa bağlı ücret) vb. uygulamalar ile öğretmenlik mesleği, yeniden inşa edilmeye çalışılmıştır (Maguire, 2002). Koşullara bağlı olarak değişen dönemler, kendine özgü öğretmen tipolojilerini öne çıkarır. Nitekim günümüzün öne çıkan öğretmen tipolojisi de sınava hazırlayıcı teknisyen öğretmendir. Bu öğretmen tipolojisi, toplumsal sorumluluklarından sıyrılmış, görevi öğrencileri merkezi sınavlara hazırlamaya indirgenmiş, mekanik bir içerik aktarıcısı teknisyen-öğretmen olarak betimlenebilir. Hatta bu tipolojinin, onu önceleyen ve bugün görünmez kılınan “idealist-toplumcu” öğretmenin tam karşısında yer aldığı da söylenebilir (Yıldız, 2013).

Sanayileşme, küreselleşme ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte ortaya çıkan değişim eğilimleri, insanların günlük yaşam alışkanlıklarında görülen bir dönüşümün ötesinde, içinde eğitimin de yer aldığı birçok yapı için paradigma değişikliklerini de beraberinde getirmiştir (MEB öğretmen strateji Belgesi, 2017). Özellikle 1980 ve sonrası uygulanan neo-liberal ekonomik politikalar ile birlikte kamu hizmetlerinin piyasalaştırıldığı görülmektedir. Böylece, toplum tamamıyla piyasaya dönüştürülmekte ve hayat, piyasa kurallarına biçimlenmektedir. Bundan dolayı küreselleşmenin etkisi yalnızca üretim, tüketim ve ticaretle sınırlı kalmamakta ve bir “homojenleştirilmiş uluslararası kültür” oluşturma çabası içerisine girmektedir (Ünal 2005). Kamu hizmetlerinin piyasalaştırılmasıyla birlikte özellikle eğitim alanında yapılan reformlar, okulların ve öğretmenlerin işlevselliğini, kimliklerini ve rollerini dönüştürmüştür. Eğitim ve öğretim sürecine özel bir yatırım alanı olarak bakan neoliberal yaklaşım sadece eğitim hizmetlerinin ve öğretmenlerin emeğinin nesneleştirilmesini meşru hale getirmekle kalmadı, bunun yanında piyasa kurallarını okulların yönetimi dahil eğitim-öğretim sürecinin her alanına uygulayarak, yani “yeni işletmeciliğin” yolunu açtığını söyleyebiliriz (Ertürk, 2019).

Ülkenin kalkınması ve nesillerin çağın koşullarına uygun olarak yetiştirilmesinde öğretmenin niteliğinin önemli olduğu söylenilebilir. Bilindiği gibi eğitim sistemi ancak öğretmenler kadar iyidir. Bu bağlamda öğretmenlik mesleğinin saygınlığını, imajını ve statüsünü aşağıya çeken faktörlerin bilinmesi gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğini aşağı çeken faktörler öğretmenli mesleğinin değişimi ve dönüşümü konusunda da etkili olmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin statüsü ile ilgili birçok araştırma yapılmış olsa da değişen şartların ve konjonktürün meslek üzerindeki etkisini ölçmek için bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Öğretmenlik, toplumların gelişiminde ve bireylerin eğitiminde kritik rol oynayan bir meslektir. Bir toplumun gelecekte hangi seviyede olacağı ya da hangi seviyeye ulaşabileceği konusu öğretmenlere verilen değerle ilişkili olduğu söylenebilir. Ancak, öğretmenlerin mesleki statüsü, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de tartışma konusu olmaktadır. Öğretmenlerin mesleki statüsü, onların toplum içindeki saygınlıklarını, mesleki tatminlerini ve motivasyonlarını doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin mesleki statülerine ilişkin algılarını ve bu algıların mesleki motivasyon ve performans üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırma, öğretmenlerin mesleki statülerine dair görüşlerini derinlemesine anlamak ve bu görüşlerin mesleki yaşamlarına nasıl yansıdığını ortaya koymak için nicel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Varsayımları

Dünyada ve ülkemizde değişen toplumsal yapılar, ekonomideki dönüşümler, eğitim sistemindeki reformlar sonrası öğretmenlerin üstlendikleri rollerde ve sorumluluklarda ciddi değişimler yaşandığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Sivas ilinde kamuda görev yapan öğretmenlerin toplumsal gelişmelere bağlı olarak öğretmenlik mesleki statülerine ilişkin değişimleri ve bu değişim nedenlerini öğretmen gözünden açığa çıkartmaktır.

Araştırmanın amacı göz önünde bulundurularak aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Temel Varsayım: Sosyo-ekonomik yapıda meydana gelen değişimler meslekler üzerinde etkili olmaktadır. Özellikle sosyo-ekonomik faktörlerin etkisiyle uygulanan eğitim politikaları öğretmenlik ve öğretmenlik meslek statüsünü olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda günümüzde öğretmenlik meslek statüsü geçmişe oranla anlamlı bir farklılık göstererek değişmiştir.

Sosyo-ekonomik faktörler; öğretmenin saygınlığı, mesleki statü, gelir durumu, sosyal yaşantısı ve sahip olduğu imkânlarla vurgu yapmaktadır.

Eğitim politikaları; öğretmen alımları, öğretmen yetiştirme süreçleri, öğretmen kariyer basamakları gibi öğelerden oluşmaktadır.

Alt Varsayımlar

Araştırmada test edilmek üzere aşağıdaki varsayımlar oluşturulmuştur.

H₁ Öğretmenin ve öğretmenlik mesleğinin değeri ve öğretmenlik mesleğinin değerinde, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumunun anlamlı etkisi vardır.

H₂: Öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlarda medeni durumun anlamlı etkisi vardır.

H₃: Öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlarda, kıdemın anlamlı etkisi vardır.

H₄: Öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlarda, yaşın anlamlı etkisi vardır.

H₅: Öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlarda, gelir düzeyin anlamlı etkisi vardır.

H₆: Öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlarda öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumunun anlamlı etkisi vardır.

H₇: Öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlarda, çalışılan statünün anlamlı etkisi vardır.

H₈: Öğretmenlik mesleğinin orta tabakada yer almasında cinsiyet, gelir düzeyi ve çalışılan statünün anlamlı bir etkisi vardır.

2. Yöntem

Bu çalışma, Sivas ilinde kamuda görev yapan öğretmenlerin toplumsal gelişmelere bağlı olarak öğretmenlik mesleki statülerine ilişkin değişimleri ve bu değişim nedenlerini öğretmen gözünden açığa çıkartmak amacıyla tasarlanmıştır. Araştırma, öğretmenlik mesleğinin statüsüne yönelik algı ölçeğinin kullanıldığı nicel bir araştırmadır. Nicel araştırmalar, sayısal olarak ölçülebilen değişkenler arasındaki ilişkilerle ilgilenen ve ilişkileri inceleyebilme gibi avantajları barındıran bir araştırma yaklaşımıdır (Büyükoztürk vd., 2010; Saunders vd., 2016).

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemine dayalı olarak tarama modeli seçilmiştir. Bu model “*Evrenden ya da sıklıkla evreni temsil eden örneklemden evrenin yetenekler, görüşler, tutumlar, inançlar ve/veya bilgi gibi bazı özelliklerini belirlemek amacıyla uygun verilerin toplandığı (sorular ile) araştırmalarda kullanılan yöntem tarama (survey) yöntemi olarak adlandırılır.*” (Selçuk, 2019, s.140). Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzdeki herhangi bir olayı veya bir olguyu olduğu şekliyle tasvir etmeyi amaçlayan bir modelleme türüdür (Karasar, 2009, s. 77).

2.2. Evren ve Örneklem

2023-2024 eğitim öğretim yılında Sivas il merkezinde kamuya ait temel eğitim ve orta öğretim kademelerinde görev yapan 9476 öğretmen (Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023) araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) “**± 0.05 örnekleme hatası**” temel alındığında ($p=0.5$; $q=0.5$ olmak üzere) 5.000 kişilik bir evrenden 357 kişinin seçiminin örneklem grubunu

belirlemede yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Olasılığa dayalı tesadüfi örnekleme yönteminde, evreni oluşturan her birimin örnekleme içerisinde yer alma olasılığı aynıdır. Diğer bir anlatımla, birimler birbirinden bağımsız olarak eşit seçilme şansına sahip olmaktadır (Ural ve Kılıç, 2005:32). Bu araştırmanın örnekleme grubu, olasılığa dayalı tesadüfi örnekleme tekniği kullanılarak seçilen 530 öğretmenden oluşmaktadır. 23 temel eğitim ve 25 orta öğretim kurumunda çalışan 530 öğretmene yüz yüze anket uygulanmıştır. Fakat anketlerde yer alan bazı soruların yanıtlanmak istenmemesi, anketi yarıda bırakma gibi birtakım sebeplerden dolayı 28 anket geçersiz sayılmış, 228 kadın 274 erkek toplam 502 katılımcının anketi değerlendirmeye alınmıştır.

2.3. Araştırma Süreci

Araştırma, Sivas il merkezinde kamuda görev yapan ilkököl ve ortaokul öğretmenlerini kapsamaktadır. 26 Şubat 2024 ile 27 Mart 2024 tarihleri arasında tesadüfi örnekleme tekniğine göre seçilen örnekleme grubuyla görüşmek için okullara gidilmiş ve gönüllü olarak ankete katılmak isteyen öğretmenlerle yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Öğretmenlerin toplumsal gelişmelere bağlı olarak öğretmenlik mesleki statülerine ilişkin değişimleri ve bu değişim nedenlerini öğretmen gözüyle açığa çıkartmak için “Öğretmenlik Mesleğinin Statüsüne Yönelik Algı Ölçeği” kullanılmıştır. Öğretmenlik Meslek Statüsüne Yönelik Algı Ölçeği, 2021 yılında Aida Meirkulova tarafından geliştirilmiştir. “Öğretmenlik Meslek Statüsüne Yönelik Algı Ölçeği” nde 25 madde yer almaktadır. Ölçeğin üç tane alt boyutu bulunmaktadır. 1. Alt boyut: Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleğinin Değeri: ‘9, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 30, 31, 35, 48’ maddelerinden oluşmaktadır. 2. Alt boyut: Öğretmenlik Mesleğine Verilen Önem: ‘1, 2, 5, 6, 7, 20, 29, 47’ maddeler olarak karşımıza çıkmaktadır. 3. Alt boyut: Öğretmenlik Mesleğini Etkileyen Unsurlar. ‘8, 11, 12, 41, 42, 43’ maddelerinden oluşmaktadır. 5’li likert tipi oluşturulmuş ve 5 seçenek puana dönüştüğünde "tamamen katılıyorum" 1, "katılıyorum" 2, "orta düzeyde katılıyorum" 3, "katılmıyorum" 4, "kesinlikle katılmıyorum" 5, değerleri atanmıştır. Tüm ölçeğin güvenirlik katsayısı $\alpha = 0.823$ olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleğinin Değeri, Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının, $\alpha = 0.824$, ikinci faktörün Öğretmenlik Mesleğine Verilen Önem $\alpha = 0.725$ ve üçüncü faktörün Öğretmenlik Mesleğini Etkileyen Hususlar $\alpha = 0.757$ olduğu tespit edilmiştir.

2.4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Güvenirlik Analizi

Tablo 1

Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek ve Boyutları	Cronbach's Alpha
Öğretmenin ve Öğretmenlik Mesleğinin Değeri	0.834
Öğretmenlik Mesleğine Verilen Önem	0.725
Öğretmenlik Mesleğini Etkileyen Hususlar	0.757
Ölçek geneli	0.823

Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirlik analizi sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir ve iyi derecede güvenilirliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Cronbach Alfa değerlerinin 0.50’den büyük olması, kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu da çalışmada kullanılan ölçeğin içsel tutarlılıklarının iyi olduğunu göstermektedir (Özdamar., 2015).

2.4.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Normallik Analizi

Tablo 2

Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Normallik Analizi Sonuçları

Ölçek ve Boyutları	Çarpıklık	Basıklık	Durum
Öğretmenin ve Öğretmenlik Mesleğinin Değeri	-0.624	1.032	Normal
Öğretmenlik Mesleğine Verilen Önem	.230	0.073	Normal
Öğretmenlik Mesleğini Etkileyen Hususlar	-0.981	1.983	Normal
Ölçek geneli	-0.292	0.508	Normal

Araştırmada kullanılan değişkenlerin normallik analizi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olması normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

2.4.3. Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Tanımlayıcı İstatistik Analizi

Tablo 3

Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Tanımlayıcı İstatistikleri

Ölçek ve Boyutları	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Öğretmenin ve Öğretmenlik Mesleğinin Değeri	1.31	5.00	3.90	0.57
Öğretmenlik Mesleğine Verilen Önem	2.00	4.79	3.22	0.48
Öğretmenlik Mesleğini Etkileyen Hususlar	1.11	5.00	4.08	0.56
Ölçek geneli	1.67	4.70	3.55	0.45

Araştırmada kullanılan ölçeğin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 3’te verilmiştir. Öğretmenin ve öğretmenlik mesleğinin değeri ortalamasının 3.90, öğretmenlik mesleğine verilen önem ortalamasının 3.22, öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar ortalamasının 4.08 ve ölçek geneli ortalamasının 3.55 olduğu görülmektedir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler free trial version of SPSS Statistics (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) tanımlayıcı istatistiksel metotlar kullanılmıştır. Kullanılan verilerin normal dağılıma uygunluğu test edilmiştir. Normal dağılıma uygunluk Q-Q Plot çizimi ile incelenebilir (Chan, 2003). Ayrıca, kullanılan verilerin normal dağılım göstermesi çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına bağlıdır (Shao, 2002). İki bağımsız grup karşılaştırılmasında bağımsız t testi, ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

2.6. Araştırma Etiği

Bu araştırma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu 25.12.2023 tarihli etik kurul onay belgesi alınarak yapılmış olup araştırmada “Yüksek Öğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği” kurallarına bağlı kalmıştır.

3. Bulgular

Kişisel bilgi formunda, araştırma katılımcılarının öğretmenlik meslek statüsünü etkileyebileceği düşünülen demografik değişkenlere (cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma, kıdem, yaş, öğrenim

düzeıı, gelir düzeıı, branş, öğretmenlik mesleğini seçme durumu ve çalışılan statü) ilişkin sorulara yer verilmiştir.

Tablo 4*Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılım*

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	228	54.6
	Erkek	274	89.8
Medeni durum	Evli	451	10.2
	Bekâr	51	81.3
Çocuk sahibi olma durumu	Evet	408	18.7
	Hayır	94	23.1
Kıdem	0-10 yıl	116	39.0
	11-20 yıl	196	32.1
	21-30 yıl	161	5.8
	31 yıl ve üzeri	29	11.6
Yaş	21-30	58	30.9
	31-40	155	42.4
	41-50	213	15.1
	51 ve üzeri	76	66.1
Öğrenim düzeyi	Ön lisans / lisans	332	33.9
	Yüksek lisans / doktora	170	22.3
Gelir düzeyi	10-20 bin	112	68.1
	21-30 bin	342	9.6
	31 bin ve üzeri	48	1.8
Branş	Almanca	9	1.2
	Arapça	6	3.2
	Beden Eğitimi	16	1.6
	Bilişim Tek.	8	2.0
	Biyoloji	10	2.4
	Coğrafya	12	7.0
	Din Kültürü	35	7.4
	Edebiyat	37	2.4
	Felsefe	12	3.2
	Fen bilimleri	16	2.6
	Fizik	13	7.2
	İngilizce	36	1.8
	Kimya	9	10.0
	Matematik	50	2.2
	Müzik	11	6.2
	Okul öncesi	31	3.8
Rehberlik	19	2.2	
Resim	11	16.9	

	Sınıf Öğretmeni	85	2.2
	Sosyal Bilgiler	11	2.4
	Tarih	12	1.4
	Teknoloji ve Tasarım	7	5.8
	Türkçe	29	3.4
	Diğer (muhasabe, büro yönetimi, grafik, vb.)	17	82.1
Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumu	Evet	412	17.9
	Hayır	90	10.4
Çalışılan statü	Başöğretmen	52	65.7
	Uzman öğretmen	330	20.5
	Öğretmen	103	3.4
	Ücretli öğretmen	17	3.4
Toplam		502	

Öğretmenlerin demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 4’te verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların %45,4’ünün kadın, %54,6’sının erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında erkek oranının, kadın oranından %9,2 fazladır. Katılımcıların %89,8’inin evli, %10,2’sinin bekâr olduğu görülmektedir. Öğretmenlik meslek değerini etkileyen hususlarda yaş ve medeni durumun önemli bir değişken olduğunu söylemek gerekir. Katılımcıların %81,3’ü çocuk sahibi, %18,7’si ise çocuk sahibi ise değildir.

Katılımcıların kıdemlerine göre dağılımları incelendiğinde, %23,1’inin 0-10 yıl, %39’unun 11-20 yıl, %32,1’inin 21-30 yıl ve %5,8’inin 31 yıl ve üzeri olduğu görülmektedir. Kıdemın öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlarda önemli bir değişkendir. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %11,6’sının 21-30, %30,9’unun 31-40, %42,4’ünün 41-50 ve %15,1’inin 51 ve üzeri olduğu göze çarpmaktadır.

Katılımcıların öğrenim düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde, %66,1’inin ön lisans / lisans ve %33,9’unun yüksek lisans / doktora olduğu görülmektedir. Katılımcıların gelir düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde, %22,3’ünün 10-20 bin, %68,1’inin 21-30 bin ve %9,6’sının 31 bin ve üzeri olduğu görülmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki öğretmenlik meslek statüsünü etkileyen hususlarda gelir düzeyi önemli bir değişken olarak durmaktadır.

Katılımcıların branşlarına göre dağılımları incelendiğinde, %1.8’inin Almanca, %1.2’sinin Arapça, %3.2’sinin Beden Eğitimi, %1.6’sının Bilişim Tek., %2’sinin Biyoloji, %2.4’ünün Coğrafya, %7’sinin Din Kültürü, %7.4’ünün Edebiyat, %2.4’ünün Felsefe, %3.2’sinin Fen bilimleri, %2.6’sının Fizik, %7.2’sinin İngilizce, %1.8’inin Kimya, %10’unun Matematik, %2.2’sinin Müzik, %6.2’sinin Okul Öncesi, %3.8’inin Rehberlik, %2.2’sinin Resim, %16.9’unun Sınıf Öğretmeni, %2.2’sinin Sosyal Bilgiler, %2.4’ünün Tarih, %1.4’ünün Teknoloji ve Tasarım, %5.8’inin Türkçe ve %3.4’ünün diğer (muhasabe, büro yönetimi, grafik, vb.) olduğu görülmektedir. Öğretmenlik ve öğretmenlik meslek değerinde branşın anlamlı bir değişken olduğunu söylemek gerekir.

Katılımcıların %82,1’inin öğretmenlik mesleğini isteyerek seçtiği, %17,9’unun ise isteyerek seçmediği görülmektedir. Öğretmenlik ve öğretmenlik meslek değeri, öğretmenlik mesleğine verilen önem ve öğretmenlik meslek statüsünü etkileyen hususlarda öğretmenlik mesleğini seçme durumunun önemli bir değişken olduğunu söylemek gerekir. Katılımcıların çalıştıkları statüye göre dağılımları incelendiğinde, %10,4’ünün Başöğretmen, %65,7’sinin Uzman öğretmen, %20,5’inin öğretmen ve %3,4’ünün ücretli öğretmen olduğu görülmektedir.

Öğretmenlik Mesleğinin Statüsüne Yönelik Algı Ölçeğine ilişkin öğretmenlerin algı düzeylerinin belirlenmesi için ölçeğin tümüne ve alt boyutlarına ait analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Ölçek ve Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Öğretmenin ve Öğretmenlik Mesleğinin Değeri				Öğretmenlik Mesleğine Verilen Önem				
		\bar{X}	SS	Test Değeri	p	Bonferroni	\bar{X}	SS	Test Değeri	P
Cinsiyet	Kadın	3.93	0.58	0.904**	0.366		3.20	0.49	-0.912**	0.362
	Erkek	3.88	0.57				3.24	0.47		
Medeni durum	Evli	3.91	0.58	0.459**	0.646		3.22	0.47	-0.606**	0.545
	Bekâr	3.87	0.53				3.26	0.55		
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Evet	3.90	0.57	0.224**	0.823		3.22	0.47	-0.149**	0.882
	Hayır	3.92	0.59				3.23	0.51		
Kıdem	0-10 yıl	3.89	0.58	0.346***	0.792		3.20	0.49	0.899***	0.442
	11-20 yıl	3.88	0.55				3.20	0.46		
	21-30 yıl	3.94	0.56				3.27	0.46		
	31 yıl ve üzeri	3.89	0.76				3.21	0.58		
Yaş	21-30	3.90	0.58	0.640***	0.589		3.21	0.54	1.039***	0.375
	31-40	3.87	0.58				3.17	0.45		
	41-50	3.90	0.54				3.26	0.47		
	51 ve üzeri	3.98	0.66				3.23	0.50		
Öğrenim düzeyi	Ön lisans / lisans	3.93	0.58	1.410**	0.159		3.24	0.48	1.380**	0.168
	Yüksek lisans / doktora	3.85	0.56				3.18	0.46		
Gelir düzeyi	10-20 bin	3.91	0.57	0.645***	0.525		3.21	0.49	0.064***	0.938
	21-30 bin	3.89	0.56				3.23	0.47		
	31 bin ve üzeri	3.99	0.70				3.22	0.52		
Branş	Almanca (1)	3.92	0.63	1.635***	0.033*	19>16	3.36	0.44	1.061***	0.386
	Arapça (2)	4.12	0.40				3.12	0.16		
	Beden Eğitimi (3)	3.83	0.52				3.36	0.42		
	Bilişim Tek. (4)	4.08	0.46				3.21	0.43		
	Biyoloji (5)	3.84	0.63				3.01	0.50		
	Coğrafya (6)	3.91	0.36				3.36	0.53		
	Din Kültürü (7)	3.93	0.41				3.31	0.37		
	Edebiyat (8)	3.93	0.51				3.29	0.39		
	Felsefe (9)	3.46	0.75				2.99	0.62		

Ekev Akademi Dergisi, Sayı 100

Fen bilimleri (10)	3.61	0.83			3.02	0.42			
Fizik (11)	4.14	0.48			3.48	0.62			
İngilizce (12)	3.82	0.74			3.22	0.46			
Kimya (13)	4.01	0.33			3.22	0.47			
Matematik (14)	3.80	0.54			3.12	0.46			
Müzik (15)	3.88	0.81			3.44	0.76			
Okul öncesi (16)	3.62	0.60			3.19	0.54			
Rehberlik (17)	3.94	0.55			3.18	0.36			
Resim (18)	3.92	0.79			3.28	0.62			
Sınıf Öğretmeni (19)	4.07	0.49			3.17	0.45			
Sosyal Bilgiler (20)	3.80	0.72			3.36	0.50			
Tarih (21)	4.16	0.45			3.30	0.50			
Teknoloji ve Tasarım (22)	4.01	0.68			3.22	0.55			
Türkçe (23)	3.97	0.47			3.28	0.49			
Diğer (muhasabe, büro yönetimi, grafik, vb.) (24)	3.97	0.49			3.13	0.58			
Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumu	Evet	3.97	0.54		3.27	0.46			
	Hayır	3.61	0.63	5.515**	0.000*	2.99	0.50	5.216**	0.000*
Çalışılan statü	Başöğretmen	3.94	0.69		3.17	0.52			
	Uzman öğretmen	3.89	0.55		3.24	0.47			
	Öğretmen	3.95	0.60	0.466***	0.706	3.16	0.44	2.629***	0.051
	Ücretli öğretmen	3.81	0.48		3.48	0.64			

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analizi

Tablo 5

Katılımcuların Demografik Özelliklerine Göre Ölçek ve Boyut Puanlarının Karşılaştırılması (devamı)

Değişkenler	Öğretmenlik Mesleğini Etkileyen Hususlar					Ölçek geneli																																																																																																																																																																																												
	\bar{X}	SS	Test Değeri	p	Bonferroni	\bar{X}	SS	Test Değeri	P																																																																																																																																																																																									
Cinsiyet	Kadın	4.11	0.55	1.078**	0.282	3.55	0.46	0.054**	0.957																																																																																																																																																																																									
	Erkek	4.06	0.56			3.55	0.44			Medeni durum	Evli	4.06	0.56	-3.046**	0.002*	3.55	0.45	-0.051**	0.959	Bekâr	4.31	0.44	3.55	0.44	Çocuk sahibi olma durumu	Evet	4.07	0.56	-1.535**	0.125	3.55	0.45	-0.220**	0.826	Hayır	4.16	0.52	3.56	0.47	Kıdem	0-10 yıl (1)	4.22	0.53	6.404***	0.000*	3.53	0.45	0.781***	0.505	11-20 yıl (2)	4.11	0.53	3.53	0.43	21-30 yıl (3)	3.94	0.58	3.59	0.43	31 yıl ve üzeri (4)	4.16	0.62	3.54	0.63	Yaş	21-30 (1)	4.36	0.46	6.091***	0.000*	3.54	0.49	0.799***	0.495	31-40 (2)	4.10	0.52	3.51	0.43	41-50 (3)	4.02	0.56	3.57	0.43	51 ve üzeri	4.02	0.64	3.59	0.51	Öğrenim düzeyi	Ön lisans / lisans	4.06	0.58	-1.430**	0.153	3.57	0.46	1.627**	0.104	Yüksek lisans / doktora	4.13	0.51	3.50	0.43	Gelir düzeyi	10-20 bin (1)	4.25	0.50	6.423***	0.002*	3.55	0.45	0.210***	0.811	21-30 bin (2)	4.04	0.54	3.55	0.43	31 bin ve üzeri (3)	3.99	0.71	3.59	0.55	Branş	Almanca	4.26	0.48	1.091***	0.350	3.63	0.44	1.270***	0.182	Arapça	3.96	0.27	3.60	0.24	Beden Eğitimi	3.94	0.53	3.59	0.34	Bilişim Tek.	4.06	0.35	3.63	0.37	Biyoloji	4.01	0.76	3.41	0.49	Coğrafya	4.11	0.35	3.62	0.42	Din Kültürü	4.13	0.59	3.61	0.33	Edebiyat	3.94	0.74	3.60	0.35	Felsefe	4.06	0.81	3.22	0.57	Fen bilimleri	4.02	0.48	3.31	0.58	Fizik	4.15	0.39	3.79	0.48	İngilizce	4.08	0.57	3.51	0.54	Kimya	4.30	0.50	3.60	0.28
Medeni durum	Evli	4.06	0.56	-3.046**	0.002*	3.55	0.45	-0.051**	0.959																																																																																																																																																																																									
	Bekâr	4.31	0.44			3.55	0.44			Çocuk sahibi olma durumu	Evet	4.07	0.56	-1.535**	0.125	3.55	0.45	-0.220**	0.826	Hayır	4.16	0.52	3.56	0.47	Kıdem	0-10 yıl (1)	4.22	0.53	6.404***	0.000*	3.53	0.45	0.781***	0.505	11-20 yıl (2)	4.11	0.53	3.53	0.43		21-30 yıl (3)	3.94	0.58			3.59	0.43			31 yıl ve üzeri (4)	4.16	0.62	3.54	0.63	Yaş	21-30 (1)	4.36	0.46	6.091***	0.000*	3.54	0.49	0.799***	0.495		31-40 (2)	4.10	0.52			3.51	0.43			41-50 (3)	4.02	0.56	3.57	0.43	51 ve üzeri	4.02	0.64	3.59	0.51	Öğrenim düzeyi	Ön lisans / lisans	4.06	0.58	-1.430**	0.153	3.57	0.46	1.627**	0.104	Yüksek lisans / doktora	4.13	0.51	3.50	0.43	Gelir düzeyi	10-20 bin (1)	4.25	0.50	6.423***		0.002*	3.55	0.45			0.210***	0.811			21-30 bin (2)	4.04	0.54	3.55	0.43	31 bin ve üzeri (3)	3.99	0.71	3.59	0.55		Branş	Almanca	4.26			0.48	1.091***			0.350	3.63	0.44	1.270***	0.182	Arapça	3.96	0.27	3.60	0.24	Beden Eğitimi	3.94	0.53	3.59	0.34	Bilişim Tek.	4.06	0.35	3.63	0.37	Biyoloji	4.01	0.76	3.41	0.49	Coğrafya	4.11	0.35	3.62	0.42	Din Kültürü	4.13	0.59	3.61	0.33	Edebiyat	3.94	0.74	3.60	0.35	Felsefe	4.06	0.81	3.22	0.57	Fen bilimleri	4.02	0.48	3.31	0.58	Fizik	4.15	0.39	3.79	0.48	İngilizce	4.08	0.57	3.51	0.54
Çocuk sahibi olma durumu	Evet	4.07	0.56	-1.535**	0.125	3.55	0.45	-0.220**	0.826																																																																																																																																																																																									
	Hayır	4.16	0.52			3.56	0.47			Kıdem	0-10 yıl (1)	4.22	0.53	6.404***	0.000*	3.53	0.45	0.781***	0.505	11-20 yıl (2)	4.11	0.53	3.53	0.43		21-30 yıl (3)	3.94	0.58			3.59	0.43			31 yıl ve üzeri (4)	4.16	0.62	3.54	0.63	Yaş	21-30 (1)	4.36	0.46	6.091***	0.000*	3.54	0.49	0.799***	0.495	31-40 (2)	4.10	0.52	3.51	0.43		41-50 (3)	4.02	0.56			3.57	0.43			51 ve üzeri	4.02	0.64	3.59	0.51	Öğrenim düzeyi	Ön lisans / lisans	4.06	0.58	-1.430**	0.153	3.57	0.46	1.627**	0.104	Yüksek lisans / doktora	4.13	0.51	3.50	0.43	Gelir düzeyi	10-20 bin (1)	4.25	0.50	6.423***	0.002*	3.55	0.45	0.210***	0.811	21-30 bin (2)	4.04	0.54	3.55	0.43		31 bin ve üzeri (3)	3.99	0.71		3.59		0.55	Branş	Almanca	4.26			0.48	1.091***	0.350	3.63	0.44	1.270***	0.182	Arapça	3.96	0.27	3.60	0.24			Beden Eğitimi	3.94			0.53					3.59	0.34			Bilişim Tek.	4.06	0.35	3.63	0.37	Biyoloji	4.01	0.76	3.41	0.49	Coğrafya	4.11	0.35	3.62	0.42	Din Kültürü	4.13	0.59	3.61	0.33	Edebiyat	3.94	0.74	3.60	0.35	Felsefe	4.06	0.81	3.22	0.57	Fen bilimleri	4.02	0.48	3.31	0.58	Fizik	4.15	0.39	3.79	0.48	İngilizce	4.08	0.57	3.51	0.54	Kimya	4.30	0.50	3.60	0.28	Matematik	4.03	0.45	3.45	0.41
Kıdem	0-10 yıl (1)	4.22	0.53	6.404***	0.000*	3.53	0.45	0.781***	0.505																																																																																																																																																																																									
	11-20 yıl (2)	4.11	0.53			3.53	0.43																																																																																																																																																																																											
	21-30 yıl (3)	3.94	0.58			3.59	0.43																																																																																																																																																																																											
	31 yıl ve üzeri (4)	4.16	0.62			3.54	0.63																																																																																																																																																																																											
Yaş	21-30 (1)	4.36	0.46	6.091***	0.000*	3.54	0.49	0.799***	0.495																																																																																																																																																																																									
	31-40 (2)	4.10	0.52			3.51	0.43																																																																																																																																																																																											
	41-50 (3)	4.02	0.56			3.57	0.43																																																																																																																																																																																											
	51 ve üzeri	4.02	0.64			3.59	0.51																																																																																																																																																																																											
Öğrenim düzeyi	Ön lisans / lisans	4.06	0.58	-1.430**	0.153	3.57	0.46	1.627**	0.104																																																																																																																																																																																									
	Yüksek lisans / doktora	4.13	0.51			3.50	0.43																																																																																																																																																																																											
Gelir düzeyi	10-20 bin (1)	4.25	0.50	6.423***	0.002*	3.55	0.45	0.210***	0.811																																																																																																																																																																																									
	21-30 bin (2)	4.04	0.54			3.55	0.43																																																																																																																																																																																											
	31 bin ve üzeri (3)	3.99	0.71			3.59	0.55																																																																																																																																																																																											
Branş	Almanca	4.26	0.48	1.091***	0.350	3.63	0.44	1.270***	0.182																																																																																																																																																																																									
	Arapça	3.96	0.27			3.60	0.24																																																																																																																																																																																											
	Beden Eğitimi	3.94	0.53			3.59	0.34																																																																																																																																																																																											
	Bilişim Tek.	4.06	0.35			3.63	0.37																																																																																																																																																																																											
	Biyoloji	4.01	0.76			3.41	0.49																																																																																																																																																																																											
	Coğrafya	4.11	0.35			3.62	0.42																																																																																																																																																																																											
	Din Kültürü	4.13	0.59			3.61	0.33																																																																																																																																																																																											
	Edebiyat	3.94	0.74			3.60	0.35																																																																																																																																																																																											
	Felsefe	4.06	0.81			3.22	0.57																																																																																																																																																																																											
	Fen bilimleri	4.02	0.48			3.31	0.58																																																																																																																																																																																											
	Fizik	4.15	0.39			3.79	0.48																																																																																																																																																																																											
	İngilizce	4.08	0.57			3.51	0.54																																																																																																																																																																																											
	Kimya	4.30	0.50			3.60	0.28																																																																																																																																																																																											
	Matematik	4.03	0.45			3.45	0.41																																																																																																																																																																																											

	Müzik	4.15	0.58			3.65	0.73		
	Okul öncesi	4.25	0.56			3.40	0.52		
	Rehberlik	3.88	0.56			3.55	0.38		
	Resim	4.03	0.30			3.59	0.61		
	Sınıf Öğretmeni	4.16	0.61			3.60	0.40		
	Sosyal Bilgiler	4.22	0.51			3.57	0.58		
	Tarih	4.29	0.47			3.71	0.38		
	Teknoloji ve Tasarım	4.06	0.29			3.60	0.54		
	Türkçe	3.82	0.50			3.61	0.42		
	Diğer (muhasebe, büro yönetimi, grafik, vb.)	4.27	0.45			3.54	0.47		
Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumu	Evet	4.04	0.55			3.61	0.42		
	Hayır	4.27	0.57	-3.596**	0.000*	3.29	0.49	6.327**	0.000*
Çalışılan statü	Başöğretmen (1)	3.98	0.68			3.54	0.54		
	Uzman öğretmen (2)	4.04	0.55			3.55	0.43		
	Öğretmen (3)	4.22	0.50	5.947***	0.001*	4>1, 3>2, 4>2		0271***	0.846
	Ücretli öğretmen (4)	4.46	0.45			3.64	0.52		

*p<0.05, **Bağımsız t testi, ***Tek yönlü varyans analiz

Katılımcıların demografik özelliklerine göre ölçek ve boyut puanlarının karşılaştırılması incelendiğinde, katılımcıların branşlarına göre öğretmen ve öğretmenlik mesleğinin değeri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Branşı Sınıf Öğretmeni olan katılımcıların öğretmen ve öğretmenlik mesleğinin değeri puanlarının, branşı Okul Öncesi olan katılımcılara göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumuna göre öğretmenin ve öğretmenlik mesleğinin değeri ve öğretmenlik mesleğine verilen önem arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen katılımcıların öğretmenin ve öğretmenlik mesleğinin değeri ve öğretmenlik mesleğine verilen önem puanlarının, isteyerek seçmeyen katılımcılara göre daha fazla olduğu çıkan sonuçlar arasındadır.

Katılımcıların medeni durumlarına göre öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Bekâr katılımcıların öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlara dair ortaya çıkan puanlarının, evli katılımcılara göre daha fazla olduğu çıkan sonuçlar arasındadır.

Katılımcıların kıdemlerine göre öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0.05). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni

uygulanmıştır. Kıdemi 0-10 yıl ve 11-20 yıl olan katılımcıların öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar puanlarının, kıdemi 21-30 yıl olan katılımcılara göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların yaşlarına göre öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Yaşı 21-30 olan katılımcıların öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar puanlarının, yaşı 31-40, 41-50 ve 41 ve üzeri olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların gelir düzeylerine göre öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Gelir düzeyi 10-20 bin olan katılımcıların öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar puanlarının, 21-30 bin ve 31 bin ve üzeri olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme durumuna göre öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar ve ölçek geneli puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen katılımcıların öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar ve ölçek geneli puanlarının, isteyerek seçmeyen katılımcılara göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, dikkat çeken sonuçlardan biri de katılımcıların çalıştıkları statüye göre öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğudur ($p<0.05$). Fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Çalışılan statü ücretli öğretmen olan katılımcıların öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar puanlarının, çalışılan statü başöğretmen, uzman öğretmen ve öğretmen olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırma, öğretmenlik meslek statüsünü çeşitli değişkenler bağlamında öğretmen gözüyle değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bilindiği gibi toplumsal yapının değişimine paralel olarak mesleklerde değişime uğramaktadır. Bu değişimden etkilenen mesleklerin başında öğretmenlik mesleği gelmektedir. Sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik ve teknolojik alanlarında meydana gelen değişimler öğretmenlik mesleğini de kuşkusuz etkilemektedir. Buna bağlı olarak kamusal niteliği ve önemi olan öğretmenlik mesleğinin sorunlarının tespiti ve bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm arayışları önemli bir olgu olmaya devam etmektedir. Çünkü öğretmenlik mesleğine giriş koşullarından, öğretmen yetiştiren üniversitedeki bölümlere giriş koşulları, ekonomik durumlar, değer yargıları, mesleğin statüsü, toplumsal saygınlık, farklı statüde çalıştırılan öğretmenler, elde edilen haklar sürekli değişmekte ve güncellenmektedir. Öğretmenlik mesleğinin statüsü ile ilgili birçok araştırma yapılmış olsa da değişen şartların etkisini görebilmek için bu konu her zaman araştırılması gereken güncel konular arasında yer aldığını söylemek mümkündür. (Ünsal, 2018). Bu çalışmada öğretmenlik meslek statüsünü olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmış, araştırmanın sonuçları açıklanmış, benzer çalışma ve ilgili literatür ile karşılaştırma yapılarak yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Meirkulova ve Gelişli (2021) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Meslek Statüsüne Yönelik Algı” ölçeği 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmaya katılan öğretmenlerden alınan veriler analiz edildiğinde en yüksek ortalamaya sahip alt boyutun 4.08 ile öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar olduğu, en düşük ortalamaya sahip alt boyutun ise 3.22 ile öğretmenlik mesleğine verilen önem olduğu görülmektedir. Ölçek geneli ortalamasının ise 3.55 olduğu gözlenmiştir. Ünsal’a (2018) göre, öğretmenlik meslek statüsünün düşük olmasının nedenleri, öğretmen yetiştiren kurumlar, çalışma koşulları, ekonomik nedenler, medya, toplum, öğretmenin niteliği, yöneticiler ve uygulanan eğitim politikaları olduğunu söylemektedir. Yine Bozbayındır’a (2019) göre, öğretmenlik meslek statüsünü olumsuz etkileyen hususlar, maddi getirisinin az olması, öğretmenin olumsuz tutum ve davranışları,

özlük haklarının yetersizliği, çalışma arkadaşları ile yaşadıkları sorunlar, siyasetçilerin olumsuz söylemleri, öğretmenden daha çok veli ve öğrenciye değer verilmesi gibi nedenler öğretmenlik meslek statüsüne zarar verdiğini belirtmektedir. Karabay (2023), Pişkin ve Parlar (2021), tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularında öğretmenlik meslek statüsünün yıllar içinde azaldığı konusunda bizlere bilgi vermektedir. Elde ettiğimiz araştırma bulgularının literatürde yer alan diğer çalışmalarla uyumlu olduğu sonucuna götürmektedir.

Araştırma sürecinde katılımcı öğretmenlerin, öğretmenlerin meslek statüsü yönelik algılarının cinsiyet, öğrenim durumu ve çocuk sahibi olma gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Şensoy ve Köse (2023), tarafından yapılan çalışmada öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleği üzerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Yine Kıyak (2022), tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularında cinsiyet, yaş ve çocuk sahibi olma değişkenlerinin öğretmenlik meslek statüsü algılarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ve bu durumun araştırma bulguları ile örtüşüğünü söyleyebiliriz.

Çalışmaya katılan öğretmenlerden elde edilen veriler analiz edildiğinde, katılımcıların gelir düzeylerine göre öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Pişkin ve Parlar (2021), tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre de, mesleğin statüsünün belirleyen temel değişkenlerden birinin ekonomik getirisi olduğu ve öğretmen maaşlarının azlığının eğitim kalitesini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Sunar (2020) göre, öğretmenlik mesleği radikal bir şekilde değer ve itibar kaybına uğradığını bunun nedeni olarak da ücret ve çalışma koşulları olduğunu belirtmiştir. Yine Bozbayındır (2019), yapmış olduğu çalışmaya göre öğretmenlik mesleğinin maddi getirisinin az ya da yetersiz olmasının öğretmenlik meslek statüsünü düşüren önemli bir faktör olarak görmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen bulgular analiz edildiğinde, katılımcıların çalışılan statüye göre öğretmenlik mesleğini etkileyen hususlar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Özellikle ücretli öğretmenlerin diğer statüdeki (başöğretmen, uzman öğretmen ve öğretmen) öğretmenlerden daha düşük maaş almaları, güvencesiz çalıştırılmaları ve geçici olmaları nedeniyle mesleğin saygınlığı ve statüsünü olumsuz etkilemektedir. Ertürk (2010), MEB'in farklı statüde öğretmenleri istihdam etmesi yoluyla öğretmenler arasında hiyerarşik statü oluşturduğunu bu durumun öğretmenlik mesleğinin kararsızlaştırdığını ve esnekleştirilmesine neden olduğunu belirtmektedir. Yine Ayna ve Deniz (2022), tarafından yapılan çalışmaya göre, ücretli öğretmenlerin geliri, kadrolu öğretmenlerin geliri ile karşılaştırıldığında aralarında önemli bir farkın olduğu, bu durumun da öğretmenler arasında ücret adaletsizliği olarak görüldüğü, ücretli öğretmenlerin özlük ve sosyal haklarında ciddi adaletsizlikler olduğu, mesleki ve sosyal güvencelerinin olmadığı, SGK primlerinin eksik yattığı, gelecek kaygısı yaşadıkları, emeklerinin karşılığını alamadıkları, öğretmenlik mesleğini ihtiyaç ve mecburiyetten yaptıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca, göreve yeni başlayan bir ücretli öğretmenin görevini kısa sürede bıraktığı, ücretli öğretmenlerin okulda idareyle, kadrolu öğretmenlerle ve velilerle iletişim sorunu yaşadıkları, ücretli öğretmenlik uygulamasının öğretmenlik mesleğinin itibarını ve niteliğini düşürdüğü, bu uygulamanın bir istihdam sorunu yarattığı bu durumun araştırma sonuçları ile örtüşüğünü söyleyebiliriz.

Öneriler

- Araştırmanın bulgu ve sonuçları itibarıyla araştırmacılar ve uygulayıcılara yönelik öneriler;
- Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı ve itibarını arttırmak için ekonomik, özlük ve demokratik haklarının artırılması faydalı olacaktır
- Öğretmenlik meslek statüsünün değer kaybını engellemek için ücretli öğretmenlik uygulamasına sonlandırmak son derece yararlı olacaktır.

- Öğretmen atamaların sistemli ve düzenli bir şekilde yapılması ve buna uygun öngörülebilir politikaların oluşturulması öğretmenlik mesleğinin saygınlığı için son derece yararlı olacaktır.
- Öğretmenlerin başarısı merkezi sınavlarındaki öğrenci başarısına endeksleme bu durumun öğretmenler üzerinde oluşturduğu stres ve baskı durumu sonlandırmalıdır. Sonuçta bu durum iyi öğretmen, kötü öğretmen algısı oluşturduğu söylenebilir.
- Öğretmenlik meslek statü algısının iyi bir noktaya taşınması için politikacıların, bürokratların ve medyanın sorumlu davranması faydalı olacaktır.

5. Kaynakça

- Atalay, A. Ç. (2013). Mesleklerin ismini değiştirmek imajlarını değiştirmek için yeterli mi? Sekreterlik mesleği örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 223-234. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/23164/247401>
- Ayna, Y., & Deniz, L. (2022). Ücretli öğretmenlik: Bir metafor çalışması. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 53-71. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2022.22>
- Bilici, C. S. (2019). Örneklem yöntemleri. H. Özmen, & O. Karamustafaoğlu (Eds.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (ss. 56-78) Pegem.
- Bozbayındır, F. (2019). Öğretmenlik mesleğinin statüsünü etkileyen unsurların öğretmen görüşleri temelinde incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 2076-2104. <https://doi.org/10.17755/esosder.583274>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K.E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Chan, Y. (2003). Biostatistics101: Atapresentation. *Singapore Medical Journal*, 44(6), 280-285.
- Ertürk, E. (2019). Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin dönüşümü. K. İnal & G. Akkaymak (Eds.), *Türkiye’de Eğitimin Neoliberal Dönüşümü* içinde (ss.125-150). Töz.
- İlhan, S. (2008). Yeni kapitalizm ve meslek olgusunun değişen anlamları üzerine. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 0(21), 313-328.
- Karakaş, M. (2003). *Meslekler sosyolojisi açısından Türk polisinin mesleki profili*. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel.
- Kıyak, Ç. (2022). *Öğretmenlerin mesleki statü algıları ile işteki mutlulukları arasındaki ilişki*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Tezsiz Yüksek Lisans Projesi.
- Kızılçelik, S., & Erjem, Y. (1996). *Açıklamalı sosyoloji sözlüğü*. Saray.
- Maguire, P. (2002). Key communication skills and how to acquire them. *BMJ*, 325(7366), 697-700 <https://doi.org/10.1136/bmj.325.7366.697>
- Meirkulova, A., & Gelişli, Y. (2021). Öğretmenlik mesleğinin statüsüne yönelik algı ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1145-1172. <https://doi.org/10.17152/gefad.905176>
- Neuman, W. L. (2017). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar* (9. baskı). Yayın odası.

ÖYGGM, (2017). *Öğretmen Strateji Belgesi 2017-2023*. MEB.

https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/26174415_Strateji_Belgesi_RG-Ylan-26.07.2017.pdf

Özdamar, K. (2016). *Eğitim, sağlık ve davranış bilimlerinde ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi*. Nisan.

Pişkin, Z., & Parlar, H. (2021). Toplumsal statü ve algı açısından öğretmenlik mesleğinin incelenmesi. *Academic Platform Journal of Education And Change* 4(1), 1-28.

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2016). *Research methods for business students*. Pearson.

Selçuk, S. G. (2019). Tarama yöntemi. H. Özmen, & O. Karamustafaoğlu (Eds.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (ss. 140-161) Pegem.

Shao, A. T. (2002). *Marketing research: an aidto decision making, cincinnati, Ohio*. South-Western/Thomson Learning.

Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü, (2024). Sayılarla Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü: <https://sivas.meb.gov.tr/> adresinden 02.03.2024 tarihinde erişilmiştir.

Sunar, L. (2020). Türkiye’de mesleki itibar: Dönüşen çalışma hayatı ve mesleklerin sosyal konumu. *Journal of Economy Culture and Society*, 0(1), 29-59. <https://doi.org/10.26650/JECS2020-0053>

Sunar, L. (2020). *Türkiye’de çalışma hayatı ve meslekler*. Toplumsal Yapı Araştırmaları.

Şavran, G.T. (2015). *Sosyolojide araştırma yöntem ve teknikleri*. Anadolu Üniversitesi.

Şensoy, Ü., & Köse, E, K. (2023). Öğretmenlik mesleği imajının öğretmen, öğrenci ve veli algılarına bağlı olarak incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1092-1114. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2023..-1142779>

Ural, A. & Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Detay.

Ünal, L. I. (2005). Öğretmen İmgesinde Neoliberal Dönüşüm. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi* 3(1), 4-15.

Ünsal, S. (2018). Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin statüsüne ilişkin bir Pareto analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(2), 111-130. <https://doi.org/10.19126/suje.379040>

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay.

Yıldız, A. (2013). Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin dönüşümü: İdealist öğretmenden sınava hazırlayıcı teknisyen öğretmene. *Eleştirel Pedagoji Dergisi*, 0(27), 44-50. <https://doi.org/10.37217/tebd.1396521>